

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาศิลปะศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามการรับรู้ของครูศิลปะศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการสอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 9 ในด้านต่างๆ คือ การใช้หลักสูตร วิธีการสอนและเทคนิคการสอน สื่อการสอนและห้องเรียนศิลปะศึกษา การวัดและประเมินผล และการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

กลุ่มตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 มี 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย เลย และสกลนคร จำนวน 564 โรงเรียนๆ ละ 1 คน รวมตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 564 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาด้านต่างๆ ของวิชาศิลปะศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประเมิน

ค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทั่วไปของบัณฑิตด้านต่างๆ ของวิชาศิลปศึกษาเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความครอบคลุมของแบบสอบถาม ตลอดจนการใช้ภาษาอย่างถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ นำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try out) กับครุศิลปศึกษาที่ไม่ใช่ประชากรจริง จำนวน 30 คน แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้กับประชากรจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทำหนังสือส่งแบบสอบถามไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่างๆ ในเขตการศึกษา 9 และได้ประสานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวิจัยให้เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลย้อนกลับและผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ได้รับคืนคิดเป็นร้อยละ 91.32 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีการทางสถิติดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มความถี่ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละด้าน นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 1, 2 และ 3 เสนอในรูปตารางประกอบคำอธิบาย และความเรียงซึ่งเรียงตามลำดับความถี่

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คือ ร้อยละ 73.4 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 26.6 ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.00 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.5 วุฒิการศึกษาของครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 76.6 ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 19.7 สูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 1.0 ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวิชาเอก ที่สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ระบุวิชาเอกคิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาเป็นผู้สำเร็จการศึกษาวิชาเอกประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 13.5 ครูศิลปศึกษาเรียนวิชาเอกศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 11.5 ครูศิลปศึกษาจำแนกตามวิชาโท ส่วนใหญ่ไม่มีวิชาโทคิดเป็นร้อยละ 22.9 วิชาโทศิลปศึกษาคิดเป็นร้อยละ 5.9 ครูศิลปศึกษามีประสบการณ์ในการสอนส่วนใหญ่ 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.8

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้นและสอนวิชาศิลปศึกษาคิดเป็นร้อยละ 74.2 รองลงมาเป็นครูพิเศษสอนวิชาศิลปศึกษาคิดเป็นร้อยละ 25.4 ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปศึกษาตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมาตั้งแต่ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.3 ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบอื่นนอกเหนือจากการสอนคิดเป็นร้อยละ 61.7 ตามลำดับ ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาคิดเป็นร้อยละ 81.3 ส่วนใหญ่เคยอบรมจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.0 รองลงมาจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.6 ครูศิลปศึกษาต้องการได้รับการนิเทศทางด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมาคือการนิเทศด้านวิธีการสอน คิดเป็นร้อยละ 61.3 ครูศิลปศึกษาแสดงความคิดเห็นว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.1 มีความคิดเห็นว่าการนิเทศการสอนวิชาศิลปศึกษามีประโยชน์มากต่อการพัฒนาการสอนของตนเอง รองลงมาเห็นว่ามีประโยชน์ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 11.3

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านต่างๆ

1. ด้านการใช้หลักสูตร ครูศิลปศึกษามีปัญหาการใช้หลักสูตรระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$) และข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ครูผู้สอนเป็นครูประจำชั้นและสอนวิชาศิลปศึกษาไม่เคย

ผ่านการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามีผลต่อครูผู้สอนและการสอน ($\bar{X}=3.86$)

2. ด้านวิธีสอนและเทคนิคการสอน ครูศิลปศึกษามีปัญหาด้านวิธีการสอนและเทคนิคการสอน ระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.14$) และข้อที่มีปัญหาระดับมาก คือ ปัญหาด้านทักษะและประสบการณ์ศิลปะมีผลต่อการสอนของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ($\bar{X}=3.73$) และข้อที่มีปัญหาระดับน้อย คือ ผู้บริหารกำหนดให้ใช้วิชาอื่นสอนแทนชั่วโมงศิลปศึกษา ($\bar{X}=1.88$)

3. ด้านสื่อการสอนและห้องเรียนศิลปศึกษา ครูศิลปศึกษามีปัญหาด้านสื่อการสอนและห้องเรียนศิลปศึกษา ระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.11$) และข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ การจัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อการสอนจากโรงเรียน ($\bar{X}=3.22$) รองลงมาคือ ครูผู้สอนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์เพื่อผลิตสื่อการสอนเสมอ การผลิตสื่อการสอนให้ตรงตามเนื้อหา และการจัดหาทุนจำลองเหมือนจริงและภาพตัวอย่างสำเร็จให้นักเรียนได้ศึกษา ($\bar{X}=3.20$)

4. ด้านการวัดและประเมินผล ครูศิลปศึกษามีปัญหาด้านการวัดและประเมินผลระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.92$) และข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาเกี่ยวกับการได้รับความร่วมมือจากจังหวัดต้นสังกัดในการทำแบบทดสอบมาตรฐาน ($\bar{X}=3.05$) รองลงมา คือ การประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กด้านต่างๆ ($\bar{X}=3.04$)

5. ด้านการจัดกิจกรรม ครูศิลปศึกษามีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$) และข้อที่มีปัญหามากที่สุด คือ การนำกิจกรรมตามแผนการสอนมาใช้เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติ ($\bar{X}=3.11$) รองลงมาคือ การให้นักเรียนรวบรวมข่าวสาร เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ด้านศิลปะเพื่อการศึกษาค้นคว้า ($\bar{X}=3.06$)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ข้อเสนอแนะด้านการใช้หลักสูตร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า หลักสูตรศิลปศึกษาเหมาะสมดีแล้วในด้านหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในส่วนที่ครูผู้สอนเสนอแนะ คือ การอบรม ประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา ควรเพิ่มคาบเวลาเรียน ปรับปรุงหลักสูตร ให้เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานของผู้เรียน ควรเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี

2. ข้อเสนอแนะด้านวิธีการสอน

การศึกษาวิจัยได้พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาเสนอความเห็นว่ เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีน้อย ถ้าจัดให้ครบตามกระบวนการมักจะมีเวลาไม่พอ โดยเฉพาะภาคปฏิบัติต้องใช้เวลามาก ควรมีการนิเทศการสอนและแนะนำเทคนิคการสอนใหม่ๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละบทเรียน ควรมีการนิเทศภายใน จัดคาบเวลาเรียนให้มากกว่าเดิมและควรมีการจัดอบรมสัมมนาครูศิลปศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์การสอน และต้องการความรู้ วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศิลปศึกษา

3. ข้อเสนอแนะด้านการใช้สื่อการสอนและห้องเรียนทางศิลปศึกษา

จากการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาเห็นว่า ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ในผลิตสื่อ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนเท่าที่ควร วัสดุอุปกรณ์มีราคาแพง นักเรียนไม่สามารถซื้อได้ครบ ทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงาน ครูทำสื่อการสอนไม่ทันเนื่องจากต้องสอนหลายวิชา ห้องเรียนที่ใช้ในกิจกรรมศิลปะยังไม่เป็นสัดส่วน และได้เสนอแนะว่า ควรขอความร่วมมือไปยังสถาบันการศึกษา เช่น วิทยาลัยครู วิทยาลัยอาชีวะ ฯลฯ ที่เปิดสอนวิชาศิลปศึกษา เพื่อขอบริจาคผลงานสำเร็จ และควรมีการจัดอบรมการผลิตสื่อการสอน

4. ข้อเสนอแนะด้านการวัดและประเมินผล

ในด้านการวัดและประเมินผล ได้พบว่า ครูศิลปศึกษาเห็นว่า ส่วนใหญ่ใช้การประเมินผลจากผลงาน การสังเกต และอภิปราย ควรมีแบบทดสอบมาตรฐานใช้เป็นเครื่องมือในการวัดและประเมินผล มีความต้องการการนิเทศด้านการวัดและประเมินผลจากการศึกษานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบวิชาศิลปศึกษาโดยเฉพาะ เนื่องจากวิชาศิลปศึกษามีวิธีการเฉพาะในเกณฑ์การตัดสิน ซึ่งมุ่งสังเกตการพัฒนาพฤติกรรมด้านต่างๆ ของนักเรียนตามวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรม

จากการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษาเห็นว่า กิจกรรมวิชาศิลปศึกษาในการสอนวิชาศิลปศึกษาได้ตามความเหมาะสมและสภาพท้องถิ่น รวมทั้งวัสดุในท้องถิ่น บางกิจกรรมไม่สามารถจัดได้ตามเนื้อหาของบทเรียน ครูศิลปศึกษาต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ครูศิลปศึกษาเสนอแนะว่า ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปศึกษา

วิธีสอนใหม่ๆ การผลิตสื่อการสอน ให้ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบวิชาศิลปศึกษานิเทศการสอนศิลปศึกษา
 ทุกระยะอย่างต่อเนื่อง ครูศิลปศึกษาต้องการแบบทดสอบมาตรฐานศิลปศึกษาและต้องการการสนับสนุน
 จากผู้บริหารโรงเรียนในการไปศึกษาดูงานการจัดศิลปะเด็ก การประกวด และโรงเรียนที่มีการจัด
 ศิลปะดีเด่น ควรจัดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ หรือสื่อสำเร็จรูปให้เพียงพอ
 ควรเพิ่มคาบเวลาเรียนวิชาศิลปศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า ครูศิลปศึกษาในเขตการศึกษา 9 ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 73.4 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 26.6 ครูศิลปศึกษาส่วนมากมีอายุระหว่าง 31-35 คิดเป็นร้อยละ 41.00 รองลงมามีอายุระหว่าง 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.30 ครูสอนศิลปศึกษาในเขตการศึกษา 9 ส่วนใหญ่อยู่ในวัยที่มีความพร้อมในด้านการทำงาน มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหา
 ความรู้และแสดงออกในการถ่ายทอดประสบการณ์ ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 คิดเป็นร้อยละ 76.6 และต่ำกว่าวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 19.7 สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็น
 ร้อยละ 1.0 ส่วนใหญ่ไม่ระบุวิชาเอก คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาสำเร็จการศึกษาวิชาเอก
 ประถมศึกษาโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 11.5 ส่วนใหญ่ไม่มีวิชาโทร้อยละ 63.7 รองลงมาวิชาโท
 อื่นๆ ร้อยละ 22.9 วิชาโทศิลปศึกษาคิดเป็นร้อยละ 5.9 มีประสบการณ์ในการสอนส่วนใหญ่ 11-
 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.8 เป็นครูประจำชั้นและสอนวิชาศิลปศึกษาคิดเป็นร้อยละ 74.2
 รองลงมาเป็นครูพิเศษสอนวิชาศิลปศึกษาคิดเป็นร้อยละ 25.4 ประสบการณ์ด้านการสอนวิชา
 ศิลปศึกษาตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมาตั้งแต่ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ
 46.3 แสดงว่าครูศิลปศึกษาในเขตการศึกษา 9 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากทั้งสอน
 วิชาอื่นๆ และสอนวิชาศิลปศึกษา ครูศิลปศึกษามีภาระหน้าที่อื่นๆ ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอน
 มีงานหน้าที่อื่นๆ ที่ไม่ระบุคิดเป็นร้อยละ 35.6 งานวิชาการกลุ่มโรงเรียนและกรรมการกลุ่มโรงเรียน
 และงานการเงินโรงเรียน จะเห็นว่า ครูศิลปศึกษาในพื้นที่มีภาระกิจที่ต้องรับผิดชอบมากแต่ทั้งนี้
 แสดงให้เห็นว่าครูศิลปศึกษามีความรู้ความสามารถจนได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติงานด้านต่างๆ
 ครูศิลปศึกษาไม่เคยได้รับการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาส่วน
 ใหญ่คิดเป็นร้อยละ 81.3 ที่เคยได้รับการอบรม มีจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.0 รองลงมา

คือ เคยได้เข้ารับการอบรมจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.6 จะเห็นว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรม การเรียนการสอนจะต้องทำความเข้าใจ ศึกษาค้นคว้า จากหลักสูตรและแผนการสอนด้วยตนเอง ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ต้องการได้รับการนิเทศด้านการสอนและการใช้สื่อการสอนคิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมา คือ การนิเทศด้านวิธีสอน คิดเป็นร้อยละ 61.3 จะเห็นว่า ครูศิลปศึกษาให้ความสำคัญในด้านสื่อการสอนมากและครูศิลปศึกษายังต้องการคำแนะนำด้านกระบวนการเทคนิคและวิธีการด้านการสอนวิชาศิลปศึกษาจากผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ หรือศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการสอนมากขึ้น ครูศิลปศึกษาในเขตการศึกษา 9 มีความเห็นว่า การนิเทศการสอนวิชาศิลปศึกษามีประโยชน์มาก คิดเป็นร้อยละ 86.1 รองลงมา มีความเห็นว่า มีประโยชน์ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 11.3

อภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การใช้หลักสูตร
2. วิธีสอนและเทคนิคการสอน
3. สื่อการสอนและห้องเรียนศิลปศึกษา
4. การวัดและประเมินผล
5. การจัดกิจกรรม

1. ปัญหาด้านการใช้หลักสูตร

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูศิลปศึกษามีปัญหาในด้านการใช้หลักสูตรทุกเรื่องอยู่ในระดับปานกลาง รายข้อที่มีปัญหามาก คือ ครูไม่มีวุฒิทางศิลปศึกษามีผลต่อการสอนภาคปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่า ครูสอนศิลปศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการสอนภาคปฏิบัติ ส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานทางด้านศิลปะ แสดงให้เห็นว่า ครูสอนศิลปศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการสอนภาคปฏิบัติ ส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานด้านศิลปะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรรค์ญา มณีศรี (2534:73) พบว่า ครูสอนศิลปศึกษาต้องการการสนับสนุนให้ศึกษาอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการสอนศิลปศึกษา จากการที่ครูส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้นต้องสอนวิชาศิลปศึกษา ฉะนั้นการสอนศิลปศึกษาจึงเป็นไปได้โดยไม่มีจุดหมายและโดยทั่วไปครูผู้สอนหลักสูตรเก่า ไม่ได้เข้าใจการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้เป็น

แนวทางของหลักสูตร และพบอีกว่า ครูผู้สอนประจำชั้นและสอนวิชาศิลปศึกษาที่ไม่เคยผ่านการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามีผลต่อครูผู้สอนและการสอน แสดงให้เห็นว่า นอกจากครูศิลปศึกษาไม่มีวุฒิทางศิลปศึกษาแล้ว ส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนศิลปศึกษา ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจในจุดหมาย หลักการ โครงสร้างและความคิดรวบยอดศิลปศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นีระศักดิ์ เทพไทรรัตน์ (2534: บทคัดย่อ) ครูศิลปศึกษาขาดความเข้าใจเนื้อหาศิลปศึกษาในหลักสูตรและแผนการสอน

2. ปัญหาด้านวิธีสอนและเทคนิคการสอน

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูศิลปศึกษามีปัญหาในด้านวิธีสอนและเทคนิคการสอนทุกรายการในระดับปานกลาง มีปัญหาในระดับมาก คือ ด้านทักษะและประสบการณ์ศิลปะมีผลต่อการสอนของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ณ นคร (2533 : 141) ที่ศึกษาพบว่า ครูส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับครูขาดทักษะในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างและครูขาดแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีปัญหาน้อยในด้านการสอนแบบบรรยาย แสดงว่าครูยังมีพฤติกรรมการสอนยังไม่สอดคล้องตามหลักสูตรใหม่ เช่น การเน้นกระบวนการกลุ่ม วิธีสอนและกิจกรรม ซึ่งยังใช้วิธีบรรยาย นักเรียนไม่มีส่วนร่วมและครูจะมีปัญหาในด้านการสอนแบบสาธิต กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2522) ได้ศึกษาพฤติกรรมและเวลาในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในจังหวัดเชียงใหม่ สงขลา ราชบุรี มหาสารคาม และกรุงเทพฯ พบว่า เรื่องการสอน งานกิจกรรม นิสัยของนักเรียน ฯลฯ ครูใช้วิธีเหล่านี้มากที่สุด คือ การอธิบายให้นักเรียนทำกิจกรรม ควบคุมดูแลความประพฤติโดยอาศัยอำนาจครู ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนขาดอุปกรณ์การเรียน เช่น สี พู่กัน กระดาษวาดเขียน ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้ในบางกิจกรรมของการเรียนการสอนจำเป็นต้องใช้ตามเนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตร อันจะเป็นผลกระทบต่อกระบวนการของครูทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก ผู้ปกครองไม่สนับสนุนหรือจากภาวะความยากจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทียนชัย เสาวจินดาวัฒน์ (2534) พบว่า "ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่อาจจัดหาสื่อการเรียนมาให้เด็กอยู่ในความดูแลของตนได้ ข้อค้นพบในรายชื่อที่ว่า ผู้บริหารกำหนดให้ใช้วิชาอื่นสอนแทนชั่วโมงศิลปศึกษา การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า พฤติกรรม

ดังกล่าวของผู้บริหารมีน้อย อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่เข้าใจหลักการบริหารหลักสูตรดีขึ้น ซึ่งข้อค้นพบนี้ขัดแย้งกับประเด็นของผลสรุปการสัมมนาหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 : 6 ปีที่ผ่านมา ในส่วนของภาควิชาศิลปศึกษาของภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยภูเก็ต อ้างถึงในไพโรจน์ รุจิระวิวัฒน์ (2529 : 42) ว่า "...เมื่อมีปัญหาหรือไม่สามารถหาวัสดุตามแผนการสอนได้ก็ไม่รู้จักคิดแก้ปัญหา บางครั้งไม่สอน สอนวิชาอื่นแทน..."

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยภาพรวม พบว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษามีปัญหาในด้านการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอน ครู ไม่มีวุฒิทางศิลปะขาดประสบการณ์ทางศิลปะ ขาดทักษะ จะมีปัญหาในการนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการสอนในภาคปฏิบัติ ส่วนใหญ่จะให้การอภิปราย บรรยาย สั่งให้นักเรียนทำตาม ส่วนมากจะไม่ใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนการสอน ถ้าหากว่าครูศิลปศึกษาได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสอน ครูอาจเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถที่จะเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน และดำเนินการสอนได้ครบกระบวนการเรียนการสอน ครูศิลปศึกษาจะมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น

3. ปัญหาด้านสื่อการสอนและห้องเรียนศิลปศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูศิลปศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับสื่อการสอนทุกเรื่องในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหามากเกี่ยวกับการได้รับจัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อการสอนจากโรงเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในด้านการจัดและผลิตสื่อการสอนวิชาศิลปะน้อย โดยทั่วไปมุ่งเน้นการจัดหาสื่อการสอนในกลุ่มวิชาทักษะกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูจัดหาสื่อการสอนโดยวิธีให้นักเรียนหาวัสดุที่หาง่ายในห้องถิ่น ครูและนักเรียนช่วยกันผลิต ครูส่วนใหญ่ต้องการคำแนะนำ ไม่มีเวลาเพราะชั่วโมงสอนมาก ขาดแคลนงบประมาณ (พัชรา อิงคินันท์, 2522 วิทยา บุญรวม และแนม ชินพงศ์, 2523) นอกจากนี้ ยังพบว่า ครูประสบปัญหาเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนให้ตรงตามเนื้อหา ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่า วัสดุบางชนิดที่ใช้ในการผลิตสื่อการสอนในบางท้องถิ่นอาจหายาก จึงไม่สามารถผลิตสื่อการสอนให้ตรงตามเนื้อหาได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2524:108) การจัดหาวัสดุภายในท้องถิ่น โรงเรียนประถมศึกษาในเมืองย่อมมีความสามารถในการจัดหาวัสดุต่าง ๆ ได้ดีกว่าโรงเรียนประถมศึกษานอกเมือง นอกจากนี้ยังพบว่า ครูต้องเสียค่าใช้จ่ายใน

การซื้ออุปกรณ์เพื่อการผลิตสื่อการสอน สภาพโดยทั่วไปของครูประถมศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีนัก ครูมีภาระหนี้สินมาก แต่ครูส่วนใหญ่จะยอมเสียดุลเงินส่วนตัวซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อผลิตสื่อการสอน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธรา อิงคพันธ์ (2522) ว่า ครูใช้เงินส่วนตัวซื้อวัสดุเพื่อผลิตสื่อโดยนักเรียนและครูช่วยกัน นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยยังพบว่า สื่อการสอนประเภทหุ่นจำลองเหมือนจริงและภาพตัวอย่างสำเร็จให้นักเรียนศึกษา ยังเป็นปัญหาในการจัดหาสำหรับครูผู้สอนศิลปศึกษา เนื่องจากได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อยแล้ว สื่อสำเร็จรูปชนิดหรือรูปแบบต่างๆ มีราคาแพงซึ่งสื่อบางอย่างมีความจำเป็นต้องจัดซื้อ เพราะครูไม่มีประสบการณ์หรือทักษะความชำนาญที่จะผลิตสื่อบางชนิดได้ (เดชา คงรุ่งเรือง, 2519) วาสนา ณ นคร (2533) ในการขอรับบริการสื่อจากศูนย์วิชาการกลุ่ม ครูผู้สอนศิลปศึกษามีความจำเป็นต้องอาศัยวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ หรือขอความร่วมมือในการร่วมผลิตสื่อ แนะนำเทคนิค ความรู้ในการผลิต แต่ครูผู้สอนมักประสบปัญหาหลายอย่าง เช่น ระยะทางจากโรงเรียนกับที่ตั้งกลุ่ม สื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์มีจำนวนน้อยศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนต้องกำหนดเวลาในการพิมพ์ เนื่องจากโรงเรียนในกลุ่มมีจำนวนมากต่างก็มีความจำเป็นที่ให้บริการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุกฤษ ท้าวอนันต์ (2535 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษามีปัญหาในการรับบริการจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนอยู่ในระดับมาก โรงเรียนที่มีขนาดเล็กและไม่เป็นที่ตั้งของศูนย์วิชาการกลุ่มมีความต้องการสื่อการสอนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

ในด้านปัญหาเกี่ยวกับห้องเรียนศิลปศึกษา รวมถึงอุปกรณ์ เช่น ห้องเรียนเฉพาะเรียนวิชาศิลปศึกษา โต้ะ แก้อี้ บอร์ด อ่างน้ำ ตู พบว่า มีปัญหาระดับปานกลาง สาเหตุจากโดยสภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอ งบประมาณในการจัดซื้อครุภัณฑ์ได้รับจัดสรรน้อย ห้องเรียนทุกห้องจะใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทุกกลุ่มวิชา ไม่สามารถจัดเป็นห้องเฉพาะรายวิชาได้ ซึ่งธรรมชาติของวิชาศิลปศึกษามีกิจกรรมที่ให้เด็กมีอิสระในการเคลื่อนไหว มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกิจกรรม เช่น การเขียนภาพระบายสี การปั้น การนิมฟ์ ฯลฯ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นในด้านปฏิบัติ กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล การแสดงผลงานการตรวจ การวิจารณ์ การเก็บรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ การประเมินผลงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ณ นคร (2533 : 140) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขาดแคลนห้องเรียนและห้องฝึกปฏิบัติ เทียนชัย เส้าจินคาร์ตัน (2534 : 145) พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา

ขาดแคลนห้องเรียนพื้นที่ห้องเรียนแบ่งเป็นห้องพักครู ห้องพยาบาล ฯลฯ

ในรายชื่อที่พบว่ามามีปัญหาที่ยืดเยื้อ ได้แก่ การนำวัสดุในท้องถิ่นมาผลิตสื่อการสอนนับว่าเป็นส่วนดีส่วนหนึ่งที่ครูผู้สอนปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในการปรับสภาพการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น แต่คงไม่ได้หมายความว่า วัสดุในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นจะจัดหาได้ง่าย และสามารถนำมาผลิตให้ได้รูปแบบได้ตรงตามความต้องการเสมอไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2524 : 103) ให้ทัศนะว่า แผนการสอนของกรมวิชาการได้กำหนดอย่างกว้างๆ บางเนื้อหาและกิจกรรมไม่สามารถนำไปใช้ได้กับสภาพท้องถิ่นทุกแห่ง จากสาเหตุที่ครูผู้สอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่ ขาดความรู้ ขาดทักษะ ประสบการณ์ ไม่มีวุฒิทางศิลปศึกษาไม่เข้าใจหลักสูตร อาจทำให้ครูผู้สอนมองข้ามความสำคัญจุดนี้ไป อาจจะคิดว่า สอนอย่างไรก็ได้ เพราะคิดว่าได้ทำดีที่สุดแล้ว (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิศตวรรษ, 2525 : 90)

4. ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล

ผลจากการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษามีปัญหาด้านการวัดและประเมินผลทุกเรื่องในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหามากคือเรื่อง การได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากจังหวัดต้นสังกัดในการทำแบบทดสอบมาตรฐาน แสดงว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่ไม่ผ่านการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา วิชาศิลปศึกษาในด้านการวัดและประเมินผล ไม่มีความรู้วิธีการวัดและประเมินผลวิชาศิลปศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วาสนา ณ นคร (2533 : 141) เทียนชัย เสาจินดารัตน์ (2534 : 158) พบว่า ครูไม่มีเวลาพอสำหรับการสร้างเครื่องมือผ่านจุดประสงค์ เอกสารเกี่ยวกับการประเมินผลไม่เพียงพอกับความต้องการ ขาดความชำนาญ และต้องการแบบประเมินสำเร็จรูป จากการวิจัยยังพบว่า ครูมีปัญหาในการตรวจสอบผลงาน การประเมินผลโดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นีระศักดิ์ เทพไตรรัตน์ (2534 : บทคัดย่อ) เต็มดวง รัตนทัศนีย์ และคณะ (2529) พบว่า ครูขาดความรู้ในด้านการวัดและประเมินผล ให้ความสำคัญกับผลงานสำเร็จมากกว่าพฤติกรรมแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนเป็นส่วนน้อย พฤติกรรมเช่นนี้เป็นสาเหตุให้ครูผู้สอนไม่สามารถนำข้อบกพร่องในการสอนมาปรับปรุงประสิทธิภาพในการสอนและการสอนซ่อมเสริมได้

สำหรับปัญหาที่พบในระดับน้อย ได้แก่ การประเมินผลค่านักเรียนและการสอบปากเปล่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาไม่ต้องใช้กฎเกณฑ์มากนักในการประเมิน ครูผู้สอนจะใช้วิธีสอบถาม ทั้งก่อนทำการสอน ระหว่างทำการสอนและหลังการสอน โดยใช้คำถามง่ายๆ ที่ตรงกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

5. ปัญหาด้านการจัดกิจกรรม

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในระดับปานกลางทุกเรื่อง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาระดับมาก ได้แก่ การนำกิจกรรมตามแผนการสอนมาใช้เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาไม่สามารถสอนได้ตามแผนการสอน ซึ่งเนื้อหาในหลักสูตรกำหนดกิจกรรมให้ปฏิบัตินั้น ครูไม่สามารถปฏิบัติ การทดลองหรือ สาธิตการสอนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิล โบว์เสวีวงศ์ (2522) วิเชียร เทียมเมือง (2520) พบว่า ครูมีประสบการณ์น้อยไม่สามารถจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับชั้นของผู้เรียน สอนไม่ครบเนื่องจากเวลาเรียนไม่พอ ครูขาดความชำนาญ ไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์ได้และเตรียมอุปกรณ์การสอนไม่ทัน บางเนื้อหายากเกินความสามารถของผู้เรียนและสอนไม่ทัน

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้นักเรียนรวบรวมข่าวสารเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ด้านศิลปะ เพื่อการศึกษาค้นคว้ามีปัญหามาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วาสนา ณ นคร (2533 : 140) พบว่า ขาดแหล่งสื่อสารในท้องถิ่น และเต็มดวง รัตนศักดิ์ และคณะ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ครูต้องการห้องสมุดสำหรับค้นคว้า ให้มีหนังสือมากเพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดหาเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ มีความจำเป็นอย่างมากที่ครูและนักเรียนจะติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับศิลปะในด้านต่างๆ เช่น ข่าวเกี่ยวกับการประชุม สัมมนา อบรม วิชาศิลปศึกษาที่ส่วนราชการหรือเอกชนจัดขึ้น ข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมการประกวดศิลปะเด็กที่เอกชนหรือภาครัฐจัดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ข่าวสารดังกล่าวมีส่วนที่จะกระตุ้น จูงใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ได้รับความรู้และสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของศิลปะ นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาศิลปศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้วิชาศิลปศึกษา ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและวิชาการโรงเรียนนี้เทศภายในอย่างสม่ำเสมอ
2. ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำกำหนดการสอน แผนการสอน จัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรให้เพียงพอความต้องการ
3. ควรจัดสรรงบประมาณให้วิชาศิลปศึกษาอย่างเพียงพอในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สนับสนุนให้มีห้องเรียนวิชาศิลปศึกษาเป็นเอกเทศ
4. ควรจัดหาหรือขอความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับบริจาคด้านเอกสาร สิ่งตีพิมพ์เกี่ยวกับศิลปศึกษา เพื่อให้ครูและนักเรียนศึกษา ค้นคว้า
5. ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร สนับสนุนอุปกรณ์การเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาศิลปศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับครูประจำชั้นผู้สอนวิชาศิลปศึกษา

1. ควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศึกษา ร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน จัดทำกำหนดการสอน การเตรียมการสอน แผนการสอนย่อย
2. การจัดการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมและวิธีสอนหลายรูปแบบ เลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา
3. ศึกษา ค้นคว้า เข้าร่วมการฝึกอบรม สัมมนา ติดตามข่าวเกี่ยวกับศิลปศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ โดยสนับสนุนนักเรียนกลุ่มสนใจอย่างสม่ำเสมอ
4. ร่วมกับคณะครูในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ผลิตสื่อการสอนเป็นส่วนกลาง ตั้งเป็นศูนย์บริการสื่อศิลปะของโรงเรียน
5. กำหนดรูปแบบ การวัดและประเมินผลให้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกันตามที่หลักสูตรกำหนด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยปัญหาการสอนวิชาศิลปศึกษาระดับอื่นๆ และเขตการศึกษาอื่น
2. ควรทำการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาและความต้องการการนิเทศของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา

ในเขตการศึกษา 9

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย